

Anna Gębka-Suska
Czesław Suska

Zeszyt ćwiczeń

- ✓ Kształtowanie postaw autonomicznych ucznia
- ✓ Cykl Kolba
- ✓ Style uczenia się
- ✓ Trening strategiczny
- ✓ Wybrane strategie

Redakcja merytoryczna
Anna Gębka-Suska

Analiza merytoryczna
Justyna Maziarska-Lesisz
Elżbieta Witkowska

Recenzja
dr Barbara Muszyńska

Redakcja językowa i korekta
Żeliszaw Żeliszawski

Projekt graficzny, projekt okładki
Wojciech Romerowicz, ORE

Skład i redakcja techniczna
Joanna Suska

Projekt motywu graficznego „Szkoty ćwiczeń”
Aneta Witecka

ISBN 978-83-65890-00-9 (*Zestawy materiałów dla nauczycieli szkół ćwiczeń – języki obce*)

ISBN 978-83-65890-01-6 (*Zestaw 1, Kształtowanie postaw autonomicznych ucznia –
rozwijanie umiejętności uczenia się języków obcych na przykładzie języka angielskiego*)

ISBN 978-83-65890-04-7 (Zeszyt 3)

Warszawa 2017

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC).

Spis treści

Jak pracować z zestawami materiałów dla nauczycieli języka angielskiego	5
Zeszyt „Teoria w pigułce”	5
Infografika	5
Zeszyt „Poradnik Mentora”	5
„Zeszyt ćwiczeń”	5
Krótki film	6
Vlog	6
Ty i twój Mentor	6
Zadecydujcie wspólnie	6
Wykorzystaj doświadczenie Mentora, pytaj o opinię, proś o radę	6
Nie ma jednej poprawnej odpowiedzi	6
Zestaw nr 1 – Autonomia ucznia. Kształtowanie postaw autonomicznych ucznia – rozwijanie umiejętności uczenia się języków obcych na przykładzie języka angielskiego	7
Wprowadzenie do Zestawu nr 1	7
Autonomia	7
1. Studium przypadku – przeczytaj, przemyśl i przedyskutuj	7
2. Obejrzyj vlog i...	8
3. W czym wybór	9
4. Napisz własną definicję stylu	9
5. A picture can tell a thousand words – czyli zdjęcie wiele ci powie	9
Cykl Kolba	10
6. Spirala uczenia się a model cyklu Kolba	10
7. Cztery etapy cyklu Kolba	11
8. Poznawanie czasu Present Perfect w cyklu Kolba – możliwy przykład	11
9. Etapy cyklu Kolba od A do Z	12
10. Formative moments – czyli ważne wspomnienia	13
11. Etapy cyklu Kolba – refleksja	13
12. Do przemyślenia	13
13. Awareness Raising Activities – czyli ćwiczenia kierujące uwagę	13
Style	14
14. Refleksja na temat stylów	14
15. Określ swój styl	14
16. Określ swój styl VAK	14
17. Jak nauczysz słowa „train”	14
18. Strategie w piosenkach	14
19. Każdy uczy się inaczej	14

20. Każdy zapamiętuje inaczej	15
21. Eksperyment	15
22. Nakręć film	15
Strategie do wyboru do koloru – wypróbuj sam, wypróbuj z uczniami	15
23. Jaka to strategia?	16
24. Najważniejsza strategia	17
25. Ucz się całych zwrotów	18
26. Nazywaj rzeczywistość po imieniu	18
27. Po pierwsze, bądź zrelaksowany	18
28. Za mało umiem...	19
29. A co, jeśli nie zrozumiałem...	20
30. Czego dotyczy ta reklama	21
31. Moja ulubiona melodia	21
32. Praca z nowym tekstem z gazet i czasopism	22
33. Mój dom, moje mieszkanie	22
34. Jeden rysunek wart tysiąca słów	23
35. Mapy myśli do budowania słownictwa na różne tematy	23
36. Tabela pomoże zapamiętać grupę słów	24
37. Jak rozwijać znajomość słownictwa angielskiego przez czytanie tekstów z gazet	25
38. Klucz do angielskich słówek	25
39. Łańcuchowa metoda skojarzeniowa	26
40. Złap wierszyk za słówko	27
41. Wysłuchaj z uwagą	27
42. Uwaga, spowalnicze!	27
43. Mało, a często...	28
44. Bądź zawsze „narażony” na język	29
45. Nagrania audio wspierane tekstem	29
Przykłady dobrych praktyk	30
46. Nauczyciel przykładem dobrego stratega	30
47. Uczmy o uczeniu się	31
Spis rycin i tabel	32

Jak pracować z zestawami materiałów dla nauczycieli języka angielskiego

W każdym z 10. zestawów znajdziesz następujące materiały: 3 zeszyty, infografikę i krótki film.

Zeszyt „Teoria w pigułce”

Zeszyt „Teoria w pigułce” podsumowuje najnowsze teorie i badania dotyczące tematyki każdego zestawu, zawiera wyjaśnienia, co z części teoretycznej danego zestawu wynika dla praktyki szkolnej, prezentuje wybrane metody i techniki aktywizujące z jednoczesnym podkreśleniem kreatywności i umiejętności pracy w zespole. Jeśli temat zeszytu „Teoria w pigułce” szczególnie cię zainteresuje, na końcu znajdziesz spis odniesień do artykułów i filmów dostępnych bezpłatnie w internecie.

Każdy zeszyt „Teoria w pigułce” stanowi kompendium wiedzy na temat konkretnego zestawu. Powinieneś zapoznać się z treścią tego zeszytu zanim przystąpisz do rozwiązywania poszczególnych zadań w „Zeszycie ćwiczeń”.

Infografika

Dzięki infografice szybko przypomnisz sobie zawartość danego zestawu materiałów. Możesz ją także wykorzystać do szybkiej powtórki wiedzy, którą zawiera zeszyt „Teoria w pigułce”.

Zeszyt „Poradnik Mentora”

Jak sama nazwa wskazuje, zeszyt „Poradnik Mentora” jest przeznaczony dla nauczyciela, który opiekuje się Praktykantami w szkole ćwiczeń i jest odpowiedzialny za ich rozwój, lub który organizuje spotkania w ramach sieci współpracy. „Poradnik Mentora” zawiera wskazówki, jak pracować z Praktykantem.

„Zeszyt ćwiczeń”

„Zeszyt ćwiczeń” przeznaczony jest zarówno dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela, jak i nauczycieli, którzy już prowadzą zajęcia w szkole – dla wszystkich, którzy pragną pogłębiać swoją wiedzę i umiejętności z zakresu metodyki nauczania języków obcych.

W „Zeszycie ćwiczeń” znajdziesz:

- najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi dotyczące danego zestawu (tzw. FAQ);
- pytania zachęcające do autorefleksji i odwołujące się do tego, co już wiesz;
- pytania, dzięki którym sprawdzisz, na ile pamiętasz tezy zawarte w części teoretycznej zestawu („Teorii w pigułce”);
- zestaw pytań, dzięki którym łatwiej będzie ci usystematyzować obserwacje lekcji otwartej, przeprowadzonej przez Mentora lub innego nauczyciela;

- zadania rozwojowe, czyli propozycje ćwiczeń do przeprowadzenia samodzielnie z uczniami, tak żebyś mógł w praktyce wypróbować nowe koncepcje i pomysły.

Dzięki współpracy z Mentorem nad pytaniami i zadaniami zawartymi w „Zeszyt ćwiczeń”, przełożysz teorię zawartą w zeszytce „Teoria w pigułce” na praktykę lekcyjną i wzbogacisz własne doświadczenie szkolne.

Krótki film

W każdym zestawie znajdziesz film, w którym w praktyce (tzn. w realnej sytuacji klasy) została zobrazowana tematyka danego zestawu. Stwarza on możliwość obserwowania reakcji uczniów na zaproponowane ćwiczenia i techniki. Będziesz mógł przedyskutować je z Mentorem, co może cię zainspirować do samodzielnych działań.

Vlog

W niektórych zestawach zawarto także krótki wywiad z jego autorem, który opowiada o temacie z perspektywy bardziej doświadczonego kolegi.

Ty i twój Mentor

Zadecydujcie wspólnie

Zadania w „Zeszyt ćwiczeń” są ponumerowane i ułożone zgodnie z kolejnością zagadnień omawianych w zeszytce „Teoria w pigułce”. Nie oznacza to jednak, że musisz przerobić każde z nich. Wspólnie z Mentorem zadecydujcie, które zagadnienia są najistotniejsze. Nie wszystkie pytania i zadania w „Zeszyt ćwiczeń” odnoszą się do twojego kontekstu, nie wszystkie proponują techniki odpowiednie dla twoich uczniów.

Wykorzystaj doświadczenie Mentora, pytaj o opinię, proś o radę

Rolą Mentora w szkole ćwiczeń jest pomoc w poszukiwaniu rozwiązań odpowiednich dla ciebie i twoich uczniów. To osoba z większym doświadczeniem niż twoje – warto z niego skorzystać. Nie bój się zadawać pytań, zgłaszać trudności czy wątpliwości.

Nie ma jednej poprawnej odpowiedzi

Pamiętaj, że w większości sytuacji związanych z edukacją nie ma jednej poprawnej odpowiedzi. Bądź otwarty na wszystkie propozycje Mentora, czerp z jego doświadczenia, pozwól mu przedstawić jego punkt widzenia na kwestie dotyczące tematów zawartych w poszczególnych zestawach, ale pamiętaj, że masz prawo do własnych opinii. Bądź osobą niezależną, autonomiczną. W relacji Mentor – Praktykant przyjmujesz pozycję podobną do roli ucznia, ale to właśnie budowaniu autonomii ucznia poświęcony jest Zestaw nr 1.

Zestaw nr 1 – Autonomia ucznia. Kształtowanie postaw autonomicznych ucznia – rozwijanie umiejętności uczenia się języków obcych na przykładzie języka angielskiego

Wprowadzenie do Zestawu nr 1

Ten „Zeszyt ćwiczeń” pomoże ci zrozumieć znaczenie autonomii ucznia w procesie poznawania języka obcego. Na początku poznasz odpowiedzi na najważniejsze pytania związane z kształtowaniem postaw autonomicznych uczniów.

Następnie, poprzez pytania, które omówisz z Mentorem, zachęcimy cię do refleksji nad tym, w jakim stopniu ty sam przyjmujesz postawę autonomiczną w procesie uczenia się języka i jakie strategie stosujesz. W drugiej kolejności nauczysz się rozpoznawać inne strategie, które mogą być pomocne twoim uczniom w nauce języka obcego.

W dalszej części „Zeszytu ćwiczeń” znajdziesz zadania praktyczne, których wykonanie przygotuje cię do świadomego stosowania treningu strategicznego na zajęciach językowych. Istotne jest byś te zadania rzeczywiście wykonał, bo tylko wtedy będziesz przygotowany, żeby stosować je na własnych lekcjach. Strategię tę można nazwać „learning by doing”.

Autonomia

1. Studium przypadku – przeczytaj, przemyśl i przedyskutuj

Przeczytaj opowieść nauczycielki:

„To było kilkanaście lat temu. Przejęłam po kimś grupę w zakładzie pracy. Pięć pań w średnim wieku i na średnim poziomie – od wielu lat. Na zajęciach było kiepsko, brak entuzjazmu, w domu nic nie robiły, na zadanie domowe nie mogłam liczyć. Z obecnością na zajęciach też różnie bywało. Ale po powrocie z kolejnej konferencji metodycznej (uwielbiam konferencje) wróciłam pełna zapału. I postanowiłam zrobić eksperyment.

Na kolejne zajęcia przyniosłam wiele różnych materiałów: ćwiczenia gramatyczne, różne podręczniki, stare Newsweeki i magnetofon z różnymi kasetami. Tak, to było w czasach, kiedy jeszcze były magnetofony.

Przed zajęciami porozkładałam to wszystko w różnych miejscach sali. Gdy moje uczennice przyszły na lekcję, zapowiedziałam, że dziś będą robić co chcą. Nie pozwoliłam im usiąść, tylko poprosiłam, by same zdecydowały, co będą dziś robić: czy będą robić gramatykę, czy słuchać. Obiecałam pomagać.

Z początku wyglądały na bardzo wystraszone. Zbite w grupkę zaczęły wspólnie robić jakieś ćwiczenie. Ale po jakimś czasie się rozeszły i każda zaczęła robić coś innego. Ja chodziłam i podpowiadałam słówko czy odpowiadałam na jakieś pytanie. Półtoragodzinne zajęcia minęły dość szybko. Pod koniec zajęć zadałam zadanie domowe: w domu możecie zrobić, co chcecie.

I znowu konsternacja. Wyjaśniłam, że mogą sobie wziąć te materiały, które im się podobają i coś z nimi zrobić. Jedna z pań wzięła podręcznik, ktoś inny jakieś ćwiczenia. Pani Grażyna (do dziś pamiętam jej imię) spytała, czy może wziąć stary Newsweek.

Na następną lekcję przyszły tylko dwie. Zrobiło mi się bardzo przykro. Eksperyment najwyraźniej się nie udał. Zniechęcona zapytałam jednak o zadanie domowe. Jedna z nich odczytała swoje ćwiczenie – bodajże formy czasowników. Za to odpowiedź pani Grażyny odebrała mi mowę. Wyjęła 6 kartek zapisanego papieru kancelaryjnego.

W lewej kolumnie były przyklejone skopiowane i wycięte zdania z Newsweeka. Cały długi artykuł był tak pocięty. A po prawej, każde zdanie skrupulatnie przetłumaczone. Pani Grażyna z wypiekami poprosiła mnie o pomoc w tym tłumaczeniu. Tekst był dla niej o wiele za trudny.

Nawet mnie było trudno przełożyć niektóre sformułowania. Nigdy w życiu nie zadałabym tak trudnego zadania w tej grupie. Byłam pełna podziwu dla wysiłku włożonego przez panią Grażynę.

Od tamtego czasu zawsze dawałam moim paniom wolną rękę co do pracy domowej. Lekcje trwały jeszcze jakiś czas. Ale najciekawszy komentarz usłyszałam, gdy firma przestała dofinansowywać ich lekcje i kontrakt się skończył. Na ostatnich zajęciach Pani Grażyna westchnęła i powiedziała: «Jaka szkoda. Teraz, kiedy zadania domowe są takie ciekawe».

Czy sądzisz, że historia pani Grażyny jest prawdziwa? Jeśli tak, to jakie wnioski powinien z niej wyciągnąć nauczyciel? Przedyskutuj to z Mentorem.

2. Obejrzyj vlog i...

Obejrzyj vlog w Zestawie nr 1, który zawiera opis doświadczeń osoby o silnej autonomii w uczeniu się języków i strategii, jakie przyjmuje (czy przyjmowała) w procesie samodzielnego uczenia się języków obcych. Wypisz w kolejności pojawiania się w filmie wszystkie słowa i zwroty, które dotyczą procesu uczenia się języków.

3. W czym wybór

Obejrzyj film o szkole w Redwood City w Kalifornii <https://www.edutopia.org/article/optimal-seating-plan-letting-your-students-choose-emelina-minero>, w której uczniowie osiągają ponadprzeciętne wyniki nauczania. Sukcesy uczniów wyjaśniane są między innymi wyborem, który mają w wielu kwestiach.

Wymień obszary w których szkoła i nauczyciel pozostawiają uczniom wybór. Odpowiedź omów z Mentorem.

4. Napisz własną definicję stylu

Napisz własną definicję stylu uczenia się, nie używając słowa „sposób”. Przedstaw ją Mentorowi.

5. A picture can tell a thousand words – czyli zdjęcie wiele ci powie

Ryc. 1. Przykład strategii uczenia się języka chińskiego. Fot. archiwum A. Gębka-Suska

Przyjrzyj się dokładnie fotografii, która ilustruje jedną ze strategii uczenia się języka chińskiego. Jakie wnioski możesz na jej podstawie wyciągnąć na temat osoby, która tę strategię zastosowała? Spróbuj określić przypuszczalny styl uczenia się tej osoby. Swoje wnioski przedstaw Mentorowi.

Cykl Kolba

6. Spirala uczenia się a model cyklu Kolba

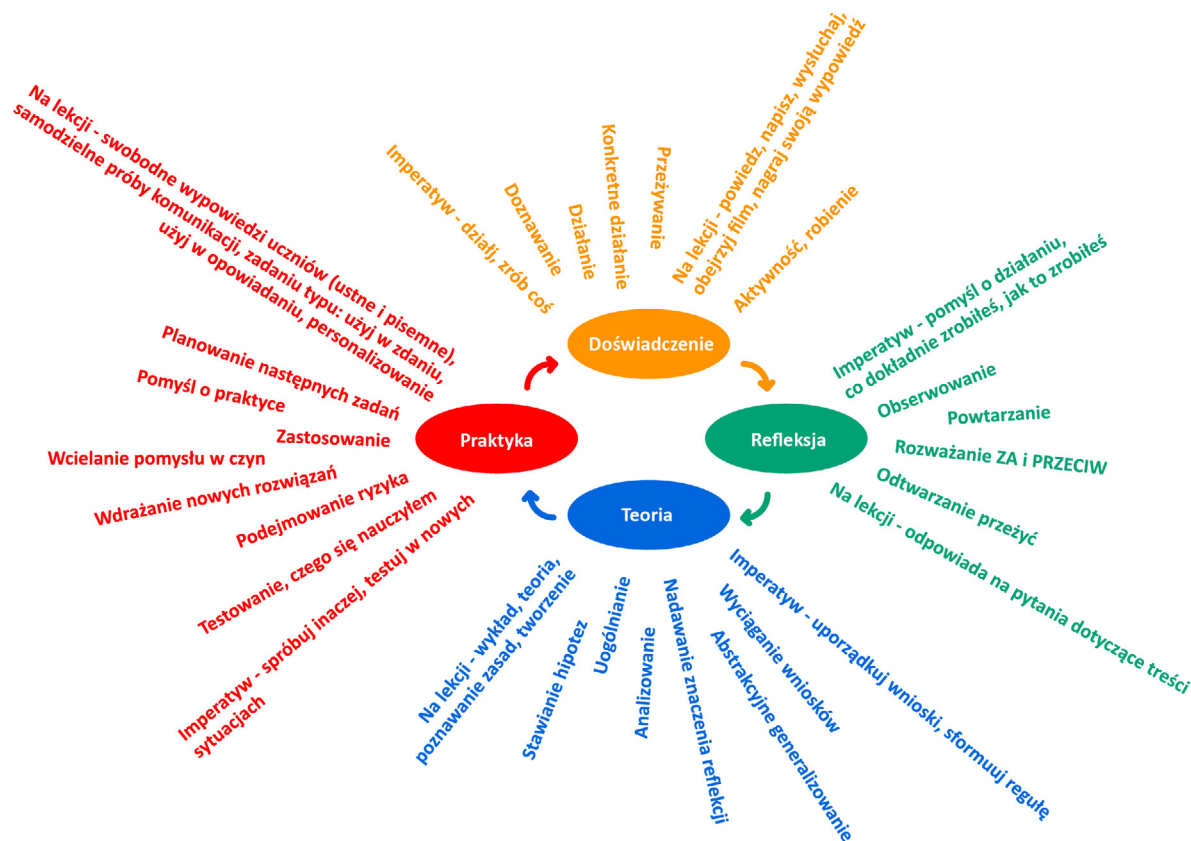
Ryc. 2. Spirala symbolizuje kolejne cykle uczenia się na coraz wyższym poziomie. Model: A. Gębka-Suska

Spirala symbolizuje proces uczenia się, w którym dzięki wielokrotnym powtórzeniom coraz trudniejszych i bardziej rozbudowanych treści, uczeń osiąga coraz wyższy poziom biegłości językowej.

Dla obrazowego zrozumienia procesu uczenia się można założyć, że jeden cykl Kolba odpowiada jednemu zwojowi spirali. Sukces w uczeniu się zależy w dużym stopniu od liczby powtórzeń kolejnych cykli.

7. Cztery etapy cyklu Kolba

Ryc. 3. Przykładowe działania ucznia w procesie uczenia się

Przeanalizuj powyższą infografikę. Zastanów się, które z wymienionych działań czy zachowań ucznia łatwiej jest zaobserwować. Dlaczego? Przedstaw swoją odpowiedź Mentorowi.

8. Poznawanie czasu Present Perfect w cyklu Kolba – możliwy przykład

Przeanalizuj powyższą infografikę. Przypomnij sobie zawarte w zeszytcie „Teoria w pigułce” informacje dotyczące cyklu uczenia się, który zaproponował David A. Kolb.

Uczeń czyta krótki tekst i spotyka zdanie w czasie Present Perfect: „I have never been to Spain”. (**DOŚWIADCZENIE**)

Uczeń odpowiada na pytania nauczyciela dotyczące budowy zdania „I have never been to Spain”:

„Gdzie jest orzeczenie w tym zdaniu?”, „Z ilu słów się składa?”, „Jaki czasownik posiłkowy został użyty?”, „W jakiej formie jest czasownik główny”. (**REFLEKSJA**)

Uczeń formułuje w myślach własną hipotezę na temat użycia czasu Present Perfect: „Aha, to do opisanego, że gdzieś byłem powinienem użyć czasu Present Perfect”.
(GENERALIZACJA)

Uczeń stosuje nowo poznaną strukturę, testuje (**TESTOWANIE**) swoją hipotezę, opisując własne przeżycie i wypowiada (**ZASTOSOWANIE HIPOTEZ**) zdanie: „I have never been in France.” (Błędne użycie przez ucznia przyimka „in” w tym miejscu może stać się doświadczeniem kolejnego cyklu, jednak wyłącznie pod warunkiem, że zostanie przez ucznia dostrzeżone).

9. Etapy cyklu Kolba od A do Z

Na wzór powyższych przykładów przypisz poniższe działania na lekcji językowej odpowiednim etapom cyklu Kolba. Odpowiedzi zanotuj pisakiem odpowiedniego koloru:

DOŚWIADCZENIE

OBSERWACJA/REFLEKSJA

GENERALIZACJA

ZASTOSOWANIE/TESTOWANIE HIPOTEZ

- Nauczyciel poprawia błąd w wypowiedzi ucznia. ....
- Dziecko słucha piosenki po angielsku. ....
- Uczeń przepisuje tekst z tablicy i uzupełnia brakujące zaimki. ....
- Nauczyciel wyjaśnia zasadę tworzenia stopnia wyższego i najwyższego przymiotników. ....
- Uczniowie wykonują projekt na temat miast Wielkiej Brytanii. ....
- Uczniowie powtarzają za nauczycielem wymowę słowa „important”.
- Uczeń czyta na głos tekst i zamienia czasowniki w czasie teraźniejszym na czas przeszły. ....
- Nauczyciel opowiada po angielsku o Świącie Dziękczynienia w USA. ....
- Uczeń odczytuje na głos polecenia do ćwiczenia. ....
- Uczeń odpowiada na pytanie: „What did you do at the weekend?”, a nauczyciel jest zainteresowany wyłącznie poprawną formą odpowiedzi. ....
- Uczeń odpowiada na pełne zainteresowania pytanie nauczyciela, które brzmi: „I saw you in Multikino yesterday. What film did you see? Was it good?” ....
- Uczeń rozwiązuje test gramatyczny dotyczący stopniowania przymiotników. ....
- Uczeń poprawia zadanie, w którym nauczyciel podkreślił ołówkiem niepoprawnie zapisane słowa. ....
- Uczeń rozwiązuje krzyżówkę dotyczącą słownictwa z ostatnio przerabianego działu w podręczniku. ....
- Uczeń odpowiada na pytanie nauczyciela, które brzmi: „Jaka jest różnica w użyciu czasu Simple Present i Present Continuous?” ....
- Uczeń układa historyjkę zawierającą wylosowane słowa. ....
- Uczeń opowiada historię, którą przeżył na wakacjach. ....
- Uczeń odgrywa rolę pacjenta podczas ćwiczenia dialogu „U lekarza”. ....

- Uczeń podkreśla w tekście słowa, których nie zna. ....
- Uczeń słucha wymowy słów i podkreśla sylaby akcentowane. ....
- Uczeń przypomina sobie w myślach zdania w czasie Simple Present i Present Continuous i formułuje regułę gramatyczną. ....
- Uczeń przypisuje tytuły do poszczególnych akapitów tekstu. ....
- Uczeń ogląda sprawdzian, na którym nauczyciel przekreślił niepoprawnie zapisane słowa. ....
- Dziecko słucha bajki i rysuje ilustracje. ....
- Uczeń słucha zdań wypowiedzianych w różnych czasach i wskazuje palcem nazwę odpowiedniego czasu. ....

10. Formative moments – czyli ważne wspomnienia

Przypomnij sobie przełomowy moment, w którym poznałeś/nauczyłeś się jakiegoś angielskiego słowa czy wyrażenia lub zrozumiałeś gramatyczną regułę.

Podziel się tym wspomnieniem z Mentorem. Wspólnie przypiszcie ten moment jednemu z etapów cyklu Kolba.

11. Etapy cyklu Kolba – refleksja

Zaobserwuj, jaki kolor (czyli który etap cyklu Kolba) przeważał w twoich odpowiedziach w powyższym ćwiczeniu. Czy przeważały zadania z etapu działania, obserwacji i refleksji, generalizowania czy testowania hipotez? Wspólnie z Mentorem zastanówcie się, jaki wpływ może mieć przewaga stosowania jednego rodzaju ćwiczeń na wyniki uczniów.

12. Do przemyślenia

Przyjrzyj się jeszcze raz infografice i zastanów się, co może zrobić nauczyciel, jakie działania czy interwencje może podjąć, by pomóc uczniom w przechodzeniu z jednego etapu cyklu uczenia się do następnego. Wspólnie z Mentorem zaproponujcie jak zachęcić uczniów do działania w obszarze poznawanego języka, do czynienia obserwacji i refleksji na temat języka, do dokonywania generalizacji i podejmowania kolejnych prób na wyższym poziomie w celu zastosowania nowo poznanych struktur i słownictwa.

13. Awareness Raising Activities – czyli ćwiczenia kierujące uwagę

Obserwacja i refleksja to procesy, które odbywają się w umysłach uczniów i są niewidoczne dla nauczyciela. Nauczyciel ma niewielki wpływ na to, co myślą i zauważają uczniowie. Jeśli chcemy komuś pomóc w dokonaniu obserwacji, najlepiej jest zadać trafne pytanie lub zachęcić do wykonania odpowiedniego zadania. Zastanów się, jakie pytania zadałbyś uczniom, żeby zachęcić ich do refleksji na temat wymowy angielskiego słowa „shenanigans”. Swoje pytania przygotuj w formie pisemnej i przedstaw je Mentorowi podczas kolejnego spotkania.

Zastanów się, jakie pytania zadałbyś uczniom, żeby zachęcić ich do refleksji na temat wymowy angielskiego słowa „shenanigans”. Swoje pytania przygotuj w formie pisemnej i przedstaw je Mentorowi podczas kolejnego spotkania.

Style

14. Refleksja na temat stylów

Zastanów się, który etap uczenia się nowej umiejętności sprawia ci największą radość: doświadczanie, refleksja, generalizowanie czy testowanie pomysłów. Który wydaje ci się najbardziej nudny lub najtrudniejszy? Postaraj się na tej podstawie określić, który styl uczenia się według modelu Kolba, najlepiej do Ciebie pasuje.

15. Określ swój styl

Określ własny styl uczenia się, na podstawie modelu Kolba. Przedyskutuj odpowiedź z Mentorem.

16. Określ swój styl VAK

Określ własny styl uczenia na podstawie klasyfikacji VAK, której opis znajdziesz w zeszycie „Teoria w pigułce”. Alternatywnie możesz spróbować wykonać test na stronie <http://vark-learn.com/the-vark-questionnaire/>. Zastanów się, czy twój styl VAK ma wpływ na sposób w jaki się uczysz. Czy wpływa na sposób w jaki przygotowujesz się do lekcji, jak dobierasz materiały dodatkowe? Czy sądzisz, że twój styl VAK może mieć wpływ na sposób w jaki postrzegasz zachowania uczniów i jak ich oceniasz?

17. Jak nauczysz słowa „train”

Zastanów się, jak nauczyłbyś wzrokowca/słuchowca/kinestetyka słowa „pociąg”? Omów swoje pomysły z Mentorem.

18. Strategie w piosenkach

Znajdź w piosenkach angielskich zdania, które mogłyby zostać użyte do opisanie jednej ze strategii uczenia się języka obcego.

19. Każdy uczy się inaczej

Obejrzyj film i wypisz jak największą liczbę różnic w podejściu poszczególnych uczniów do zadania dopasowywania napisów do obrazków. Swoje spostrzeżenia omów z Mentorem.

20. Każdy zapamiętuje inaczej

Obejrzyj film i wypisz jak największą liczbę różnic w podejściu poszczególnych uczniów do zadania zapamiętywania zdań opisujących obrazki. Swoje spostrzeżenia omów z Mentorem.

21. Eksperyment

Poproś uczniów, by w krótkim czasie (2 – 3 min) nauczyli się na pamięć fragmentu tekstu. Zapowiedz, że to eksperyment, a nie praca na ocenę – powiedz, że chcesz po prostu porównać komu najlepiej idzie. Wybierz ochotników. Zbadaj, a potem porozmawiaj z uczniami, którymi strategiami się posłużyli. Spodziewaj się różnych odpowiedzi. Pamiętaj: żadna strategia nie jest zła, jeśli w przypadku danego ucznia odnosi skutek.

Po zakończeniu ćwiczenia zadaj uczniom następujące pytania:

- co podobało im się w tym ćwiczeniu;
- co było w nim łatwe, a co trudne;
- w jaki sposób próbowali zapamiętać zwroty i struktury;
- czy zapisanie na tablicy coś im ułatwiło.

Obserwuj uczniów podczas zadania. Zanotuj ich reakcje i odpowiedzi. Czy wszyscy uczniowie brali aktywny udział? Którzy uczniowie byli najaktywniejsi?

Swoje obserwacje omów na spotkaniu z Mentorem.

22. Nakręć film

Nakręć półtoraminutowy film, w którym będziesz przekonywał swoich uczniów do próbowania różnych strategii. Zaprezentuj go Mentorowi.

Strategie do wyboru do koloru – wypróbuj sam, wypróbuj z uczniami

Poniżej zaprezentowano kilkanaście strategii, które możesz zaprezentować swoim uczniom. W treningu strategicznym istotne jest, by strategie wypróbować w praktyce, najlepiej ćwicząc materiał aktualnie przerabiany na lekcji. Pozwoli to uczniom docenić ich przydatność.

Ważne, by trening strategiczny prowadzić w bezpiecznej atmosferze i z dużą akceptacją błędów. Uczniowie powinni wiedzieć, że jego celem jest próba zastosowania określonej strategii, a nie poprawność językowa. Ważne, by spróbowali uczyć się w sposób, którego do tej pory jeszcze nie stosowali.

Po zademonstrowaniu i przeprowadzeniu ćwiczenia wykorzystującego określoną strategię, zawsze poświęć kilka minut na jej omówienie. Zadawaj uczniom wiele pytań o to, jak się

czuli, czy ćwiczenie im się podobało, czy sądzą, że włączą określoną strategię do swojego repertuaru sposobów uczenia się i używania języka. Pod opisem poszczególnych strategii zamieszczono przykłady pytań szczegółowych, które możesz zadać uczniom, by zachęcić ich do refleksji nad ich doświadczeniem i oceny skuteczności strategii.

Za każdym razem, gdy wprowadzasz nową strategię na swoich zajęciach, obserwuj uważnie uczniów. Zauważ, czy wszyscy uczniowie aktywnie ją wypróbowali. Na podstawie tych obserwacji spróbuj scharakteryzować poszczególnych uczniów i ich preferencje. Pamiętaj, aby zawsze zanotować wszystkie nasuwające się spostrzeżenia, wnioski i uwagi.

Na kolejnych spotkaniach z Mentorem rozmawiajcie o twoich doświadczeniach i spostrzeżeniach. Rozmowa z bardziej doświadczonym kolegą to bardzo dobra strategia.

23. Jaka to strategia?

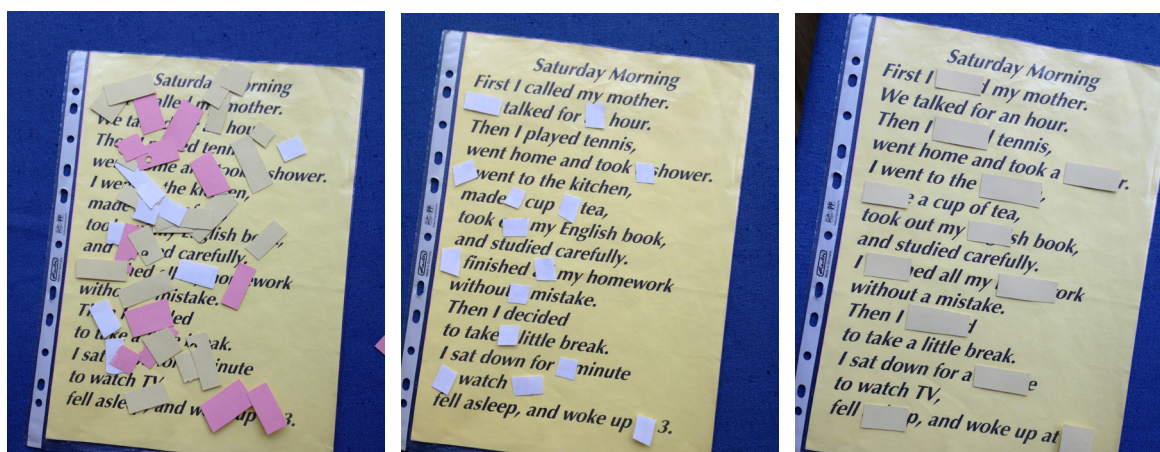
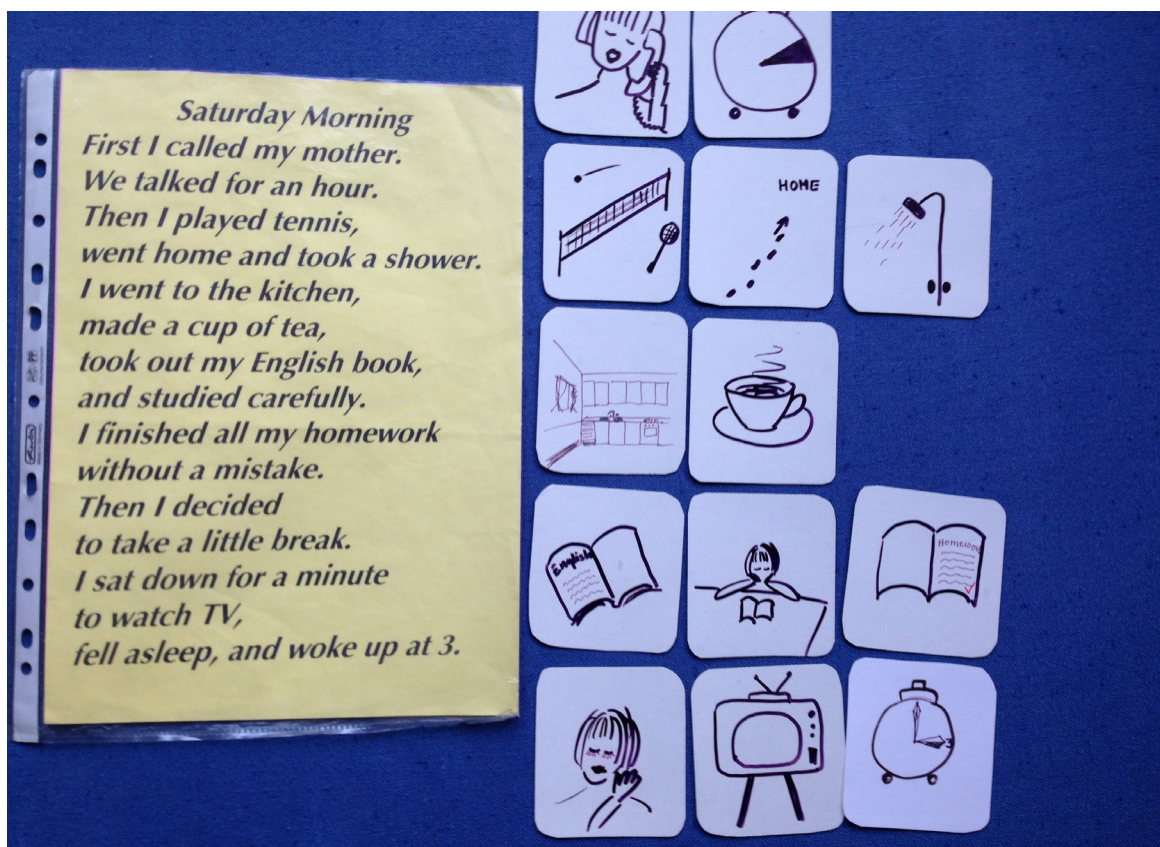
Ryc. 4. Przykład strategii uczenia się języka chińskiego. Fot. archiwum A. Gębka-Suska

Wspólnie z Mentorem stwórzcie po angielsku opis strategii zastosowanej przez mieszkańca pokoju przedstawionego na zdjęciu. Dopasujcie poziom języka, użytego w opisie, do wieku i poziomu twoich uczniów. Przedstaw tę strategię swoim uczniom.

24. Najważniejsza strategia

Obejrzyj film nr 10 na stronie <http://www.program.4elt.pl/filmy.html> pt. *Vanishing text*, który ilustruje proces uczenia się na pamięć dłuższego tekstu dzięki znikającym z tablicy słowom. Następnie przyjrzyj się poniższym zdjęciom i zastanów się w jaki sposób wyjaśnisz czy zademonstrujesz to ćwiczenie i przeprowadzisz je w parach lub indywidualnie. Przygotuj listę potrzebnych materiałów oraz instrukcję, jak przeprowadzić ćwiczenie. Przedstaw ją Mentorowi.

Ryc. 5. Przykład pomocy naukowych służących do przeprowadzenia ćwiczenia „Vanishing text”. Fot. archiwum A. Gębka-Suska.

25. Ucz się całych zwrotów

Przekonaj uczniów do nauki całych zwrotów. Porównaj tworzenie wypowiedzi w języku obcym do budowania domku z klocków lego. Im większe grupy złożonych poprawnie klocków, tym szybciej można zbudować domek. Podobnie jest z nauką języka. Jeśli mamy w głowie dużo gotowych fraz (wersów z piosenek, cytatów z filmów) to mniej czasu potrzebujemy na zastanawianie się, jakiego czasu czy rodzajnika użyć w określonej sytuacji.

Zastanów się, jakie techniki powinieneś stosować na lekcjach, by zachęcić uczniów do stosowania strategii zapamiętywania całych zwrotów. Omów swoje pomysły z Mentorem. Wspólnie ustalcie, które z nich przedstawiś uczniom.

26. Nazywaj rzeczywistość po imieniu

Ta prosta strategia polega na nazywaniu w myślach wszystkiego, co się widzi w danym momencie. Wszystko, co potrafimy sformułować w języku obcym, mówimy do siebie w myślach. Osoby, które regularnie stosują tę technikę, zauważają wzrost płynności w mówieniu. Jak każda ze strategii, technika „nazywaj rzeczywistość po imieniu” wymaga dużej samodyscypliny.

27. Po pierwsze, bądź zrelaksowany

Relaks i odprężenie odgrywają ważną rolę w każdym procesie uczenia. Wiedza ta powinna być wykorzystana do efektywniejszego uczenia się języka angielskiego.

Pokaż uczniom, jak w prosty sposób można się zrelaksować. Wykorzystaj w tym celu metodę wizualizacji i oddychania.

Opowiedz uczniom, że jeśli jesteśmy spokojni i zrelaksowani, uczenie przebiega sprawniej i szybciej. Wymaga mniej wysiłku i jest przyjemniejsze. Dlatego tak ważne jest, aby wszyscy na lekcji czuli się zrelaksowani.

Zanim przystąpisz do przeprowadzania zaplanowanych zadań, poproś aby uczniowie odłożyli na chwilę na bok wszystkie przedmioty. Niech usiądą wygodnie, położą ręce na udach.

Teraz niech spokojnie złączą dłonie i zaczną głęboko oddychać. Powietrze wdychamy przez nos a wydychamy przez usta. Oddychamy wolno. Każdy oddech powinien być długi i spokojny. To ćwiczenie powinno trwać od 1 do 2 min.

Innym sposobem relaksacji może być wizualizacja, przywołanie w wyobraźni przyjemnego obrazu, który kojarzy się z miłymi przeżyciami i odczuciami.

Poproś uczniów, aby zamknęli na chwilę oczy i wyobrazili sobie skąpaną w słońcu, pełną kwiatów, zieloną, letnią łąkę. Niech poczują na policzkach ciepło promieni słonecznych, a we włosach przyjemny powiew lekkiego wiatru.

Obserwuj uważnie uczniów podczas wykonywania tego zadania. Czy wszyscy uczniowie aktywnie w nim uczestniczą, którzy uczniowie wykonują ćwiczenia relaksacyjne, a którzy tylko to symulują i czują się niezręcznie.

Po zakończeniu ćwiczenia zadaj uczniom następujące pytania:

- czy ćwiczenie było przyjemne;
- jak się czuli po zakończeniu ćwiczenia;
- co sprawiało im trudność;
- co było łatwe;
- czy chcieli powtarzać ćwiczenia relaksacyjne na lekcji;
- czy będą powtarzać podobne ćwiczenia sami w domu.

Na koniec zastanów się, czy warto uczyć technik relaksacyjnych w twojej grupie, czy są one odpowiednie dla twoich uczniów. Co należałoby zmienić? Porozmawiaj o tych pytaniach i swoich spostrzeżeniach na spotkaniu z Mentorem.

28. Za mało umiem...

Powiedz uczniom, że mogą porozumiewać się po angielsku, nawet wtedy, gdy znają angielski bardzo słabo i ich zasób słownictwa jest jeszcze niewielki. W ten sposób będą się uczyli radzenia sobie nawet w sytuacjach, kiedy nie będą mieli wystarczającej wiedzy. Strategii tej możemy uczyć już na początkowych lekcjach.

Wyjaśnij uczniom, że aby komunikować się po angielsku, nie muszą znać wielu słów. Często wystarczy użyć w tym celu zaledwie kilku słów angielskich.

Praca w parach

Daj jednemu uczniowi z każdej pary karteczkę ze zdaniem, które ma wyrazić po angielsku. Uczeń nie musi używać pełnych zdań angielskich. Wystarczy, jeśli użyje tylko pojedynczych słów. Drugi uczeń może potwierdzić w prosty sposób, że zrozumiał, mówiąc: „Yes, I understand”, „OK” itp. Może też zadać proste pytanie: „What?”, „When?”, „Who?”. Przykładowo komunikat: „Spóźniłem się, bo zasnęłam”, można sformułować po angielsku „Sleep long, come late”.

Przykładowy przebieg dialogu:

A: Sleep long, come late.

B: Who?

A: I.

B: When?

A: Morning.

W taki sam sposób rozmowy przeprowadzają pozostałe pary.

Po przeprowadzonym ćwiczeniu zapytaj uczniów:

- co podobało im się w tym ćwiczeniu;
- co było w nim łatwe, a co trudne;
- w jaki sposób próbowali przypomnieć sobie poszczególne słowa;
- czy będą używać tej metody w porozumiewaniu się po angielsku.

29. A co, jeśli nie zrozumiałem...

Powiedz uczniom, że nawet w sytuacji, gdy nie wszystko rozumiemy z tego, co ktoś mówi po angielsku, można znaleźć rozwiązanie. Pomocne w takich wypadkach mogą być następujące strategie: parafrazowanie wypowiedzi, prośba o powtórzenie, prośba o mówienie wolniej lub powiedzenie tego samego innymi słowami.

Zwroty służące parafrazowaniu wypowiedzi:

- I understand that you....
- As you put it we can think...
- So your main concern was....

Prośby o powtórzenie:

- Could you repeat it...
- What did you say.....
- Say it again...

Prośby o wolniejszą wypowiedź:

- Not so fast..
- Slow down...
- Could you speak slowly...

Prośby o powtórzenie informacji innymi słowami:

- Say it in another way...
- Describe it with other words...

Podziel uczniów na grupy. Jedna osoba w grupie opowiada np. o tym, co robiła w ostatni weekend. Pozostałe osoby używają dowolnej strategii, aby w pełni zrozumieć treść wypowiedzi kolegi.

Uważnie obserwuj uczniów podczas ćwiczenia. Czy wszyscy chętnie w nim uczestniczyli? Którzy uczniowie byli najbardziej aktywni, a którzy nie wykazywali zbyt dużego entuzjazmu do działania.

Jakie wnioski można wyciągnąć z tych obserwacji? Na ich podstawie spróbuj scharakteryzować poszczególnych uczniów. Pamiętaj, aby zawsze zanotować wszystkie nasuwające się spostrzeżenia, wnioski i uwagi.

Po wykonaniu ćwiczenia porozmawiaj z uczniami, zapytaj:

- czy rozmowa prowadzona w ten sposób, pomaga lepiej zrozumieć, co chciał powiedzieć kolega;
- która strategia była najłatwiejsza do zastosowania;
- która była najbardziej przydatna.

30. Czego dotyczy ta reklama

Wybierz krótki film reklamowy z internetu. Zadaniem uczniów jest odgadnąć, co reklamuje. Na tablicy zapiszcie słowa, które uczniowie zapamiętali z filmu. Najpierw uczniowie próbują podawać słowa angielskie. Gdy nie będzie więcej propozycji słów angielskich, poproś by przypomnieli sobie jeszcze inne przedmioty, które pojawiły się na filmie. Tym razem mogą podać polskie słowa. Gdy na tablicy pojawi się około dziesięciu polskich słów, poproś o przepisanie ich do zeszytu i przetłumaczenie ich na język angielski z pomocą słownika. Na zakończenie odtwórz reklamę jeszcze raz.

Na koniec zapytaj uczniów:

- co naprowadziło ich na trop reklamowanej rzeczy;
- czy były to przedmioty, których nazwy znali wcześniej;
- czy znajomość angielskich słów, które pojawiły się w reklamie, była pomocna;
- czy gdyby uczniowie rozumieli większość słów angielskich użytych w reklamie, szybciej odgadliby ich treść.

31. Moja ulubiona melodia

Poproś, by uczniowie wybrali swoją ulubioną angielską piosenkę i znaleźli w internecie jej tekst. Poproś, by przesłali ci mailem jedno zdanie, którego nie rozumieją. Na lekcji proś jednego ucznia o wypisanie jego przykładu na tablicy. Zachęć wszystkich uczniów do przetłumaczenia tego zdania na język polski. Uczniowie mogą pytać jeden drugiego, szukać nieznanymi słów w słowniku drukowanym bądź w internecie. Pozwól uczniom korzystać z telefonów komórkowych.

W drugiej wersji tego ćwiczenia możesz podzielić uczniów na grupy. Każda grupa stara się wykonać zadanie jak najszybciej.

Prosty i szybki sposób podzielenia uczniów na grupy: jeśli ma być pięć grup, uczniowie odliczają do pięciu, a grupę tworzą uczniowie, którzy przy odliczaniu mieli ten sam numer (wszystkie jedyńki są w grupie pierwszej, wszystkie dwójki w drugiej itd.).

Aby przerobić na lekcji wszystkie zwroty zaproponowane przez uczniów, należy wypisać je na tablicy. Podziel uczniów na grupy i przydziel każdej po 2 – 3 zwroty, tak aby każdy został przetłumaczony. Na koniec grupa wybiera swojego przedstawiciela, który obok zwrotu zapisze propozycję jego tłumaczenia. Poproś uczniów, aby w ramach zadania domowego

wybrali jeszcze jedno zdanie z piosenki i przetłumaczyli je w domu. Niech zrobią to w taki sam sposób, jak robili to w klasie.

Na zakończenie zapytaj uczniów:

- czy znajdowanie znaczenia nowych słów jest trudne;
- który sposób (słownik, internet) jest ich zdaniem najlepszy;
- czy tłumaczenie piosenek to dobry sposób na uczenie się języka.

32. Praca z nowym tekstem z gazet i czasopism

Strony internetowe znanych gazet mogą być kopalnią ciekawych tekstów na różne tematy. Wybierz artykuł ze strony internetowej angielskiej gazety. Może to być krótki artykuł lub streszczenie omawiające aktualne wydarzenia. Wydrukuj artykuł i rozdaj kopie uczniom. Ich zadaniem jest przeczytać tekst i podkreślić kolorowym flamastrem zwroty i słowa, których nie rozumieją. Następnie uczniowie czytają na głos całe zdania, w których jest podkreślone nieznanne słowo czy zwrot i zastanawiają się, jak je najlepiej przetłumaczyć. Jeśli nikt nie poda trafego tłumaczenia, ty to zrób.

Po wyjaśnieniu wszystkich zgłoszonych zwrotów rozdaj uczniom czyste karteczki wielkości $\frac{1}{4}$ strony z zeszytu. Poproś uczniów, aby przepisali z tekstu całe zdania z podkreślonymi słowami i zwrotami. W przepisanych zdaniach nowe słowa powinny również być zaznaczone na kolorowo. Na odwrotnej stronie karteczki uczniowie wpisują polskie tłumaczenie zdania. Uczniowie zabierają te karteczki do domu. Poproś uczniów, aby starali się mieć te karteczki zawsze przy sobie i zaglądali do nich codziennie, aż do następnej lekcji. Na kolejnej lekcji sprawdź, czy uczniowie zapamiętali swoje zdania.

Po przeprowadzonym ćwiczeniu zapytaj uczniów:

- co podobało im się w tym ćwiczeniu;
- co było w nim łatwe, a co trudne;
- który sposób znajdowania znaczenia nowych słów poleciliby kolegom;
- jakiej treści artykuły były najciekawsze;
- czy w ten sposób mogliby pracować z innymi tekstami.

33. Mój dom, moje mieszkanie

Przynieś na lekcje kolorowe, samoprzylepne karteczki. Wręcz kilka z nich każdemu uczniowi. Przygotuj również kilka zdjęć wnętrz mieszkań z drukowanych czasopism lub zdjęć z internetu. Będą potrzebne do poznawania słownictwa związanego z przedmiotami i meblami w domu. Po poznaniu słowa, uczniowie wymyślają dowolne zdanie zawierające to słowo i zapisują je na karteczce, nowy wyraz podkreślając, biorąc w ramkę lub wyróżniając w inny sposób, np.:

- sink – There are fresh apples in the **sink**.
- mirror – The **mirror** is on the wall.
- table – The man sits at the **table**.

Poproś uczniów, aby karteczki z tymi zdaniami zabrali do domu i przykleili je do przedmiotów i mebli, które nazywają zaznaczone w zdaniach słowa („The man sits at the table” należy przykleić do stołu itp.).

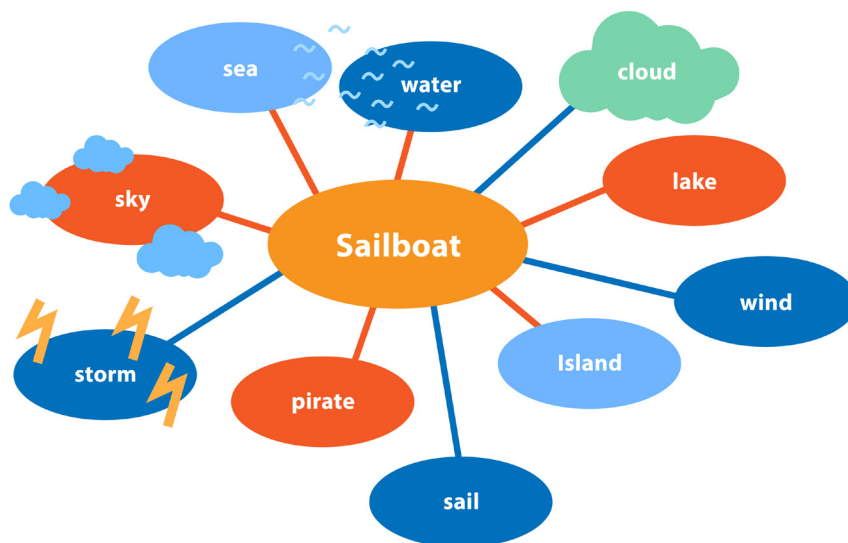
Po przeprowadzonym ćwiczeniu zapytaj uczniów:

- co podobało im się w tym ćwiczeniu;
- gdzie i jak poszukają nazw innych przedmiotów w mieszkaniu;
- czy będą używać karteczek do nazwania wszystkich mebli.

34. Jeden rysunek wart tysiąca słów

Poproś uczniów, aby narysowali w zeszycie kilka ilustracji, które nawiązują do ich hobby albo opisują to, co lubią robić. Przy każdym rysunku należy wpisać angielskie słowo, które nazywa rzecz lub opisuje sytuację lub czynność z rysunku. Następnie poproś, by uczniowie powiedzieli kilka zdań o swoim hobby, używając powyższych słów. Zwróć uwagę, aby zdania były krótkie. Na koniec pomóż uczniom zapisać te zdania w zeszycie.

35. Mapy myśli do budowania słownictwa na różne tematy

Ryc. 6. Mapa myśli ilustrująca skojarzenia ze słowem żaglówka (ang. sailboat)

Rysowanie mapy myśli ze słowami kojarzonymi z wybranym przedmiotem lub tematem to dobra strategia rozbudowywania zakresu słownictwa.

Wykorzystaj pomysł Tonyego Buzana na prowadzenie notatek w formie mapy myśli. Wybierz słowo kluczowe, np. żaglówka (ang. sailboat). Zapisz je na środku tablicy i podkreśl, obrysuj kołem lub innym kształtem, jak na powyższym rysunku. Następnie poproś, aby uczniowie zgłaszali po polsku lub angielsku dowolne słowa, które kojarzą im się z żaglówką. Jeśli pojawiają się polskie słowa, podaj ich angielskie odpowiedniki i zapisz je na tablicy, aż powstanie mapa myśli przypominająca tę na rysunku.

Następnie rozdaj uczniom puste kartki formatu A4. Poproś, aby narysowali mapę myśli ze wszystkimi słowami z tablicy. Przekaż uczniom, że istnieje kilka podstawowych zasad tworzenia map myśli:

- mapę należy rysować w układzie horyzontalnym;
- na środku kartki papieru należy umieścić główne hasło, temat, lub tezę;
- główne hasło warto zilustrować;
- mapę tworzymy od środka do zewnątrz, liniami zaznaczając, która myśl wypływa z której;
- używając słów-kluczy, pobudzamy własną kreatywność, ponieważ kolejne słowa przywołują na myśl kolejne skojarzenia;
- należy używać jak największej ilości kolorów, obrazków, symboli i piktogramów.

Cała reszta jest dowolna. Pozostaw to inwencji uczniów.

Pod mapą uczniowie piszą krótkie zdania ze słowami z mapy myśli. Każde słowo powinno zostać użyte przynajmniej raz.

Po przeprowadzeniu ćwiczenia zapytaj uczniów:

- co podobało im się w tworzeniu map myśli;
- na czym polegała trudności przy rysowaniu mapy myśli;
- czy mapa pomogła im szybciej zapamiętać nowe słowa;
- czy poleciliby ten sposób notowania kolegom, którzy nie słyszeli o mapach myśli.

36. Tabela pomoże zapamiętać grupę słów

Tabelę z kilkoma kolumnami można wykorzystać do pogrupowania powiązanych tematycznie słów. Wyjaśnij uczniom, że do podanego przez siebie słowa w tabeli będą wymyślali inne pasujące do niego słowa. Jest to jeden ze sposobów na poszerzanie słownictwa.

Wybierz słowo, np. football. Narysuj na tablicy tabelę, jak na poniższym rysunku i wpisz to słowo w pierwszej kolumnie tabeli. Następnie poproś, aby uczniowie zgłaszali dowolne słowa po polsku lub po angielsku, które kojarzą im się ze słowem football. Jeśli pojawią się polskie słowa, podaj ich angielskie odpowiedniki. Następnie wpisz je do odpowiedniej kolumny w tabeli, np. match, player. Tak postępuj z kolejnymi zgłoszonymi słowami, aż wypełnisz wszystkie kolumny. Rozdaj uczniom puste kartki formatu A4. Poproś uczniów, aby przerysowali tabelę z tablicy ze wszystkimi słówkami.

Word	Related words	Adjective	Verb/sentence
Football	match player goalkeeper score penalty	short long athletic fit slow fast	He dribbled past the goalkeeper. He scored two goals.

Tab. 1. Tabela ucznia przedstawiająca słowa

37. Jak rozwijać znajomość słownictwa angielskiego przez czytanie tekstów z gazet

Wybierz krótki tekst z angielskiej gazety. Może to być wydruk ze strony internetowej. Przygotuj kopię dla każdego ucznia.

Objaśnij uczniom, że zademonstrujesz, jak można inaczej podejść do czytania tekstu w języku angielskim. (Jest to zmodyfikowana wersja strategii „Praca z nowym tekstem z gazet i czasopism”). Rozdaj uczniom kopie tekstu. Poproś, by go przeczytali po cichu, ale pobieżnie. Nie powinni się zatrzymywać na nieznanym sobie słowach. Po przeczytaniu tekstu poproś, by podkreślili ołówkiem lub kolorowym flamastrem wyrazy, które się w tekście powtarzały. Słowa te uczniowie powinni wpisać do zeszytu. Jeśli są to nowe słowa, podaj ich znaczenie. Teraz uczniowie czytają tekst jeszcze raz. Tym razem czytanie powinno być trochę dokładniejsze. Podczas czytania uczniowie podkreślają wszystkie słowa i zwroty, których nie znają i wpisują je do zeszytu. Wyjaśniasz znaczenie tych słów. Przystępujemy do ostatniego, trzeciego czytania. Teraz uczniowie koncentrują się wyłącznie na rozumieniu czytanego tekstu. Tempo czytania nie ma znaczenia.

Po zakończeniu ćwiczenia zadaj uczniom następujące pytania:

- czy przy pierwszym czytaniu byli w stanie zrozumieć, o czym mówi tekst;
- czy taka forma czytania jest interesująca;
- co sprawiało uczniom trudność;
- czy przy trzecim czytaniu rozumienie tekstu przychodziło łatwo;
- czy ten sposób czytania mogliby wprowadzić w nauce innych przedmiotów;
- czy będą powtarzać podobne ćwiczenia sami w domu.

W trakcie ćwiczenia uważnie obserwuj uczniów. Czy wszyscy aktywnie uczestniczyli w zadaniu? Którzy uczniowie byli najbardziej aktywni, a którzy nie brali udziału albo nie wykazywali zbyt dużego entuzjazmu do działania? Jakie wnioski płyną się z tych obserwacji? Na ich podstawie spróbuj scharakteryzować poszczególnych uczniów. Pamiętaj, aby zawsze zanotować wszystkie spostrzeżenia, wnioski i uwagi. Nawet tytani pamięci robią notatki.

Jakie wnioski ci się nasuwają? Czy warto uczyć tej strategii w twojej grupie? Czy jest ona odpowiednia dla twoich uczniów? Czy zaproponowany tekst był dobrze dobrany ze względu na treść i trudność? Co należało by zmienić? Porozmawiaj o swoich spostrzeżeniach na spotkaniu z Mentorem.

38. Klucz do angielskich słówek

To strategia zapamiętywanie przez słowa-klucze. Wyjaśnij uczniom, że można ułatwić sobie zapamiętywanie słów angielskich poprzez kojarzenie ich ze słowami polskimi, które fonetycznie i ortograficznie przypominają słowo angielskie. Polskie słowa pełnią w tym procesie funkcję słów-kluczy.

Napisz na tablicy słowo angielskie „pass” (przełęcz). Możesz zaproponować podobne dźwiękowo polskie słowo „pas”, które będzie w tym przykładzie słowem-kluczem. Możesz również dać uczniom możliwość zaproponowania własnej wersji słowa-klucza uczniom. Po jego wybraniu zapisujemy je obok angielskiego słowa „pass”. Opisz, jak można w wyobraźni połączyć słowo angielskie „pass” z polskim „pasem”. Przykładowo: przez przełęcz górską (pass) przebiega pas startowy dla samolotów. Lądują na nim intensywnie czerwone, latające talerze. Im bardziej zwariowany, niesamowity, kolorowy, „głośny” obraz przywołamy w wyobraźni, tym lepiej zapisze się on w naszej pamięci.

W przyszłości, gdy będziemy potrzebować angielskiego słowa „pass” (przełęcz) będzie ono od razu kojarzyło nam się z pasem startowym w górach z lądującymi na nim czerwonymi latającymi spodkami.

Cześć druga zadania. Podaj uczniom nowe nieznanne słowo angielskie i każ im je zapamiętać. Niech użyją opisanej powyżej metody. Tym razem każdy uczeń sam wymyśla słowo-klucz i wyobraża sobie obraz kojarzący z nim angielskie słowo. Powtórz to ćwiczenie z kilkoma innymi wyrazami.

Po zakończonym ćwiczeniu zapytaj uczniów:

- czy zauważyli działanie tej strategii pamięciowej;
- co chcieliby zmienić w tym ćwiczeniu;
- czy wymyślanie obrazów skojarzeniowych sprawia im trudność;
- na czym ta trudność polega;
- jak można usprawnić tę strategię.

W trakcie ćwiczenia uważnie obserwuj uczniów. Jakie wnioski ci się nasuwają? Czy warto kontynuować nauczanie tej strategii w twojej grupie? Czy jest ona odpowiednia dla twoich uczniów? Czy zaproponowany tekst był dobrze dobrany ze względu na treść i trudność? Co należało by zmienić? Porozmawiaj o tych pytaniach i swoich spostrzeżeniach na spotkaniu z Mentorem.

39. Łańcuchowa metoda skojarzeniowa

Wyjaśnij uczniom, jak działa strategia kojarzenia łańcuchowego. Dla każdego wersu wyobrażamy sobie obraz, który nawiązuje do jego treści lub ją opisuje. Obraz ten łączymy w wyobraźni z kolejnym, który odnosi się do wersu następnego. W ten sposób powstaje w naszej głowie sekwencja obrazów, którym odpowiadają treści poszczególnych wersów. Należy pamiętać, że wyobrażane obrazy nie muszą być realne. Im bardziej będą niesamowite, kolorowe, im więcej przydamy im zapachów i rozmaitych cech, im więcej skojarzymy z nimi dźwięków, tym lepiej je zapamiętamy. Kiedy będziemy przypominać sobie te obrazy, w ślad za nimi będą pojawiać się w naszej głowie słowa i zwroty, które powiązaliśmy z tymi wyrazami w naszej wyobraźni.

Zapytaj uczniów w jakich sytuacjach można wykorzystać powyższą strategię. W zapamiętaniu jakich treści może okazać się pomocna?

40. Złap wierszyk za słówko

Przeprowadź z uczniami następujące ćwiczenie: poproś ich o odłożenie długopisów i słuchanie z uwagą. Nie wolno im niczego notować. Wyjaśnij, że dwukrotnie przeczytasz na głos krótki wiersz, a ich zadaniem będzie zapamiętanie jak najwięcej z jego treści. Po drugim czytaniu uczniowie spisują wszystko, co zapamiętali. Następnie w parach lub grupach konsultują swoje wersje. Przedstawiciel pierwszej pary lub grupy zapisuje na tablicy pierwszy wers. Kolejne grupy podają propozycje następnych wersów. Gdy cały wiersz „z pamięci” jest już zapisany na tablicy, przeczytaj oryginalny tekst. Jeśli tekst na tablicy odbiega od oryginału, każda grupa poprawia zaproponowaną przez siebie wersję.

Po zakończeniu ćwiczenia zadaj uczniom następujące pytania:

- czy podobało im się to ćwiczenie;
- co było w nim łatwe, a co trudne;
- w jaki sposób próbowali zapamiętać zwroty i struktury;
- czy zapisanie na tablicy w czymś im pomogło;
- czy będą powtarzać podobne ćwiczenia sami w domu.

Uważnie obserwuj uczniów podczas ćwiczenia. Wnioski z obserwacji omów na spotkaniu z Mentorem.

41. Wysłuchaj z uwagą

Wyszukaj w internecie nagranie audio odpowiednie dla twoich uczniów. Możesz wykorzystać bogate archiwum BBC (<http://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/witn>), w którym znajduje się wiele materiałów na różnych poziomach skomplikowania. Następnie wykonaj ćwiczenie na koncentrację podczas słuchania w taki sam sposób, jak w ćwiczeniu prezentowanym wyżej.

Po zakończeniu ćwiczenia poproś uczniów o wyszukanie w domu linku do nagrania audio, którego będą słuchali w taki sam sposób, jak na lekcji.

Przed spotkaniem z Mentorem przygotuj listę linków, które dostałeś od uczniów.

42. Uwaga, spowalniacze!

Objaśnij uczniom prostą strategię komunikacyjną, polegającą na spowalnianiu przebiegu rozmowy, aby zyskać więcej czasu do namysłu nad doбором słów. Poproś uczniów, aby dobrali się w pary. Na tablicy zapisz temat rozmowy. Zadaniem uczniów jest przeprowadzenie dialogu. Każdy z uczniów ma za zadanie użyć jak największej liczby zwrotów-spowalniaczy.

Przykłady spowalniaczy znajdziesz poniżej:

- „I think...”;
- „You know...”;

- „Actually...”;
- „You see...”;
- „Well...”;
- „In my opinion...”;
- „I guess...”.

Po wykonaniu ćwiczenia omów z uczniami:

- czy użycie spowalniaczy miało wpływ na płynność rozmowy;
- czy mieli większe poczucie pewności;
- w jakich sytuacjach taki zabieg może okazać się przydatny.

Omów z Mentorem uwagi uczniów i własne spostrzeżenia.

43. Mało, a często...

Jedną z najważniejszych strategii w nauce języka obcego jest uczenie się w sposób regularny i systematyczny. Jak najczęściej przypominaj swoim uczniom o tej strategii. Uczenie się zrywami, nawet jeśli trwa długo, nie jest skuteczne. Poproś uczniów, aby stosowali strategię „mało, a często” w połączeniu z innymi strategiami, na przykład kiedy uczą się nowych słówek. Jak powinien przebiegać ten proces?

Jeżeli do zapamiętania mamy wiele nowych słów bądź zwrotów, dobrze jest podzielić je na mniejsze grupy. Przykładowo, jeżeli do opanowania jest dwanaście słów, można je podzielić na dwie grupy po sześć słów i jednej grupie można uczyć się rano, a drugiej po południu.

Na opanowanie sześciu słów powinno wystarczyć około pięciu minut. Powtarzanie tych porcji słów codziennie sprawi, że zostaną zapamiętane przez uczniów dość szybko i bez dużego wysiłku.

Sama nauka nie powinna być wtedy postrzegana jako trudna. Jeżeli uczniowie zauważą, że ten sposób uczenia się jest efektywny i nie wymaga zbytniego wysiłku, wtedy istnieje możliwość, że niektórzy z nich zaczną tę strategię stosować regularnie. Po tygodniu sprawdź, czy uczniowie z niej korzystają.

Zadaj im następujące pytania:

- czy dzielili słowa do zapamiętania na mniejsze porcje;
- czy regularnie stosowali tę strategię każdego dnia;
- ile czasu dziennie przeznaczali na uczenie się jednej porcji słów;
- czy uczyli się raz czy dwa razy dziennie;
- czy uczenie się w ten sposób było uciążliwe;
- co sprawiało im trudność.

44. Bądź zawsze „narażony” na język

Ryc. 7. Przykład umieszczenia pomocy językowych w domu. Fot. A. Gębka-Suska

Zaprezentuj uczniom powyższe zdjęcie i zapytaj:

- czy potrafią powiedzieć jakiego języka uczy się osoba, która przymocowała plakat do lodówki;
- czy eksponowanie takich materiałów językowych w tej formie ma w ogóle sens, jeśli nie, to dlaczego;
- co sprawia, że tego typu pomoce językowe są skuteczne;
- dlaczego lodówka to dobre miejsce na tego typu informacje;
- jakie inne materiały językowe możnaby przymocować do lodówki zamiast widocznego plakatu.

45. Nagrania audio wspierane tekstem

Wyszukaj w internecie nagranie dźwiękowe dopasowane poziomem trudności do twojej grupy uczniów. Bogate archiwum można znaleźć na stronie www.youtube.com lub na wcześniej wymienionej platformie językowej BBC <http://www.bbc.co.uk/learningenglish>.

Do nagrania przygotuj tekst. Wyjaśnij uczniom, że strategia, którą zademonstrujesz, polega na jednoczesnym słuchaniu nagrania dźwiękowego i czytaniu słuchanej treści. Czas trwania ćwiczenia powinien być uzależniony od wieku, poziomu językowego uczniów i stopnia trudności treści językowych. Nie powinien przekraczać dwóch minut.

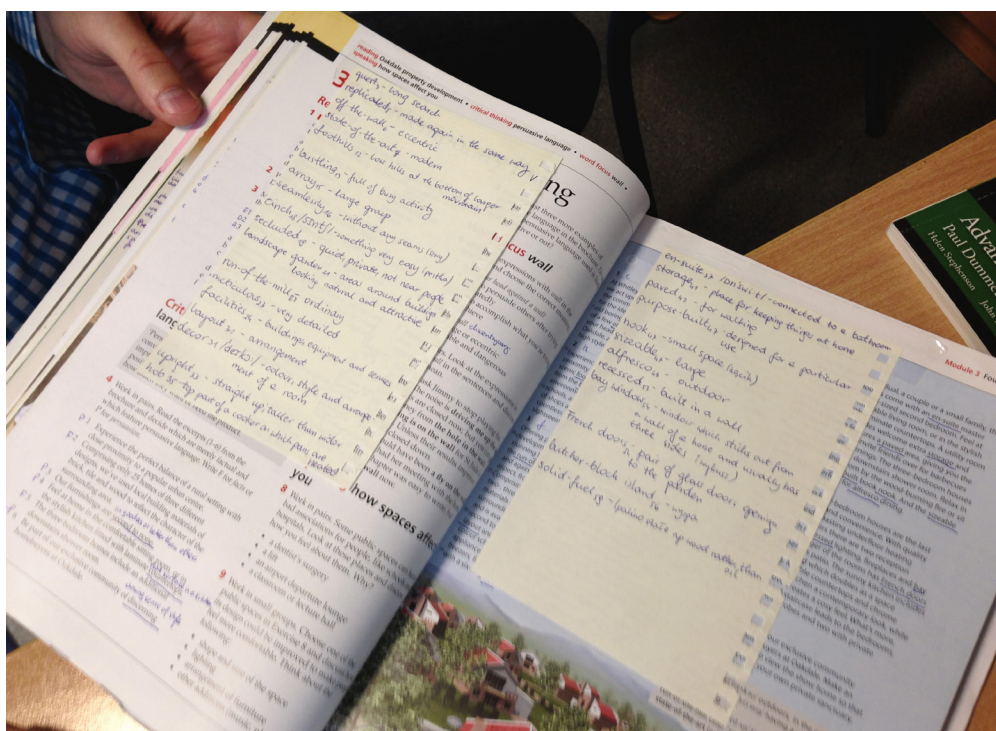
Po zakończeniu ćwiczenia zapytaj uczniów:

- czy fakt, że mogli jednocześnie słuchać i śledzić tekst wzrokiem ułatwił zrozumienie;
- czy posiadanie tekstu nagrania dźwiękowego pomogło bardziej skupić uwagę na słuchaniu;
- jaką umiejętność rozwijali podczas tego ćwiczenia.

Zachęcaj uczniów do stosowania tej strategii poza lekcjami angielskiego.

Przykłady dobrych praktyk

46. Nauczyciel przykładem dobrego stratega

Ryc. 8. Zdjęcie książki nauczyciela z notatkami

Przyjrzyj się zamieszczonemu powyżej zdjęciu. Zwróć uwagę na kartki zapisane ręcznym pismem. Są to notatki nauczyciela dotyczące nowego słownictwa, które pojawia się w materiałach do lekcji. Widać, że nauczyciel nie tłumaczy nowych słów na język polski, lecz wyjaśnia je po angielsku. Strategia wklejania gotowych, prostych definicji w podręcznik sprawia, że nauczyciel jest przygotowany do wyjaśnienia tych słów na lekcji przy pomocy języka, który będzie rozumiały dla uczniów. Sam przy tym poznaje język lepiej.

Czy sądzisz, że warto zachęcać uczniów w grupach bardziej zaawansowanych do stosowania tej strategii? Zastanów się, jakie korzyści może przynieść uczniowi powyższa strategia. Omów ją z Mentorem.

47. Uczmy o uczeniu się

Poniżej karta pracy do zajęć językowych, które mają za zadanie podnieść wśród uczniów świadomość istnienia różnych strategii. Można ją wykorzystać na zajęciach w grupie nastolatków. Pytania i zadania zawarte w karcie pracy zmuszają do refleksji nad własnym stylem uczenia się, a także ilustrują kilka sposobów uczenia się języka obcego.

Zastanów się, w jaki sposób możesz przerobić poniższe teksty na zadania z lukami, by uczynić z nich ćwiczenia językowe. Zaproponuj lekcję, na której wykorzystasz poniższą kartę pracy. Przedstaw swój plan Mentorowi.

My favourite strategy

Seven people describe different ways of learning a foreign language.

Ola, Marcin, Mary, Megan, Nathan, Małgosia, Ania

Read the text and answer the questions below:

- Who stays in touch with the language? .....
- Who learns with the teacher? .....
- Who translated English songs? .....
- Who revises phrases? .....
- Who likes listening to tapes?
- Who attends a course? .....
- Who does grammar exercises? .....
- Who writes things down? .....
- Who reads a lot? .....
- Who listened to the same text over and over again? .....

Małgosia:

„I think the best way to learn a foreign language is to enrol in a course. The teacher can explain difficult grammar points or vocabulary. And he motivates you to learn. I also like the company of other people. I like comparing my progress to others'. It is quite reassuring to see that they sometimes make mistakes, too”.

Nathan:

„If you want to speak a foreign language you need to know a lot of words and phrases. I write down all the Polish phrases I come across which I think might be useful. That is why I always have a little notebook on me. And when I hear my Polish friends say something interesting or unusual I ask them to write it down for me there. I still have problems writing in Polish. I regularly read the phrases in the evening and try to recall

problems writing in Polish. I regularly read the phrases in the evening and try to recall the situations they were used in”.

Ania:

„I want to speak English correctly. I need to improve my grammar. That is why I do a lot of grammar exercises. I like the fact that you can always check your answers with the key which is at the back of my English book”.

Marcin:

„I hate learning grammar. I’ve learnt all my English from songs. When I was a teenager I recorded songs on tape and then spent hours trying to translate them. Sometimes it was very difficult although I used a dictionary. I had to play the same bit over and over again. Now my English friends say my pronunciation is quite good. I think it is because some sentences have been practically hammered into my head”.

Mary:

„I think Polish is very difficult. I can’t remember anything I hear. I can only learn a phrase if I see it written down. So I try to write down everything people say. My friend Jola laughs when she looks at my notes. But putting things down helps me understand how Polish works”.

Megan

„I started learning Spanish when I was quite small. My mom bought me cassettes with fairy tales in Spanish. I loved listening to them. I played them over and over even though I did not understand much. Then when I was fourteen I went to Mexico with my parents. I was surprised at how much I actually understood. It is a pity you cannot buy books on tapes in Polish”.

Ola

„I don’t have time to study English properly. And I cannot afford attending a course. But I stay in touch with the language. My husband bought me an original version of “Bridget Jones’ Diary” for Christmas. I try to read some fragments nearly every day. I hope this will help me keep up my English”.

Which learning strategy described above is most appealing for you? Why?

Discuss with your partner.

Spis rycin i tabel

Ryc. 1. Przykład strategii uczenia się języka chińskiego. Fot. archiwum A. Gębka-Suska	9
Ryc. 2. Spirala symbolizuje kolejne cykle uczenia się na coraz wyższym poziomie. Model: A. Gębka-Suska	10
Ryc. 3. Przykładowe działania ucznia w procesie uczenia się	11
Ryc. 4. Przykład strategii uczenia się języka chińskiego. Fot. archiwum A. Gębka-Suska	16
Ryc. 5. Przykład pomocy naukowych służących do przeprowadzenia ćwiczenia „Vanishing text”. Fot. archiwum A. Gębka-Suska.	17
Ryc. 6. Mapa myśli ilustrująca skojarzenia ze słowem żaglówka (ang. sailboat)	23
Ryc. 7. Przykład umieszczenia pomocy językowych w domu. Fot. A. Gębka-Suska	29
Tab. 1. Tabela ucznia przedstawiająca słowa	24
Ryc. 8. Zdjęcie książki nauczyciela z notatkami	30

